

چارچوب مقاله و قواعد مقاله‌نویسی

تحقیق و پژوهش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و به جرات می‌توان گفت که همه پیشرفت‌های علمی، صنعتی، پژوهشی، تکنولوژی و جامعه‌شناسی بر پایه تحقیق و پژوهش استوار است. اصلی‌ترین و مهم‌ترین شیوه ارائه نتایج یک مطالعه و تحقیق، تهیه مقاله پژوهشی است و محقق در صحنه تولید و انتشار علمی موفق است که بتواند نتایج پژوهش خود را در مجلات معتبر پژوهشی به چاپ برساند. از آنجا که نوشتن صحیح و مناسب یک مقاله یک رکن اساسی برای چاپ مقالات علمی می‌باشد، در اینجا سعی شده است که به بررسی روش‌های صحیح نگارش مقالات پژوهشی پرداخته شود. به طور کلی هر مقاله پژوهشی شامل اجزای اصلی زیر است:

۱. عنوان مقاله

اولین بخش یک مقاله عنوان است که باید اشتراکاتی با موضوع اصلی تحقیق داشته باشد و به شکلی جذاب جمله‌بندی شده باشد. نکات زیر در انتخاب عنوان مقاله قابل توجه هستند:

- عنوان مقاله حتی الامکان باید دقیق و رسا بوده و از به کار بردن اصطلاحات ناآشنا یا اختصاری خودداری شود.
- عنوان مقاله حتی الامکان باید جمله خاصی باشد که نکات اصلی و عمده موضوع را در بر داشته باشد.
- به طور معمول (نه همیشه) در نامگذاری اکثر تحقیق‌ها این نکات در نظر گرفته می‌شود: چه چیزی را می‌خواهیم بررسی کنیم، در چه جامعه‌ای، در کجا و در چه زمانی.
- اگر کلماتی در توصیف ویژگی مطالعه شما نقش کلیدی دارند حتما در عنوان خود آن را بگنجانید.
- هیچ گاه نباید در عنوان مقاله نتیجه پژوهش را به صورت ثابت شده ذکر نمود.

۲. نویسندگان و آدرس‌ها

اسامی نویسندگان و همکاری‌هایی که در مطالعه شرکت داشته‌اند باید بطور کامل ذکر شود. همچنین نویسنده اصلی که مسئول ارتباط با خوانندگان است باید مشخص شده و آدرس کامل و شماره تلفن وی در اختیار خوانندگان قرار گیرد.

۳. چکیده تحقیق

چکیده پس از عنوان بیشتر از سایر بخش‌های یک مقاله خوانده می‌شود و در چکیده قسمت‌های مختلف مقاله شامل مقدمه، اهداف، روشها و نتایج تحقیق بصورت خلاصه ذکر می‌شود. متن بسیاری از مقاله‌ها به طور کامل در دسترس ما نیست و گاهی فرصت برای خواندن تمام مقاله نداریم و از این رو چکیده مقاله اهمیت زیادی دارد. در اکثر مجلات تعداد کلمات چکیده ۱۵۰ تا ۲۵۰ کلمه محدود است. چکیده بایستی حاوی جملات ساده، روان و کوتاه باشد و دارای ساختار و اجزاء مشخص شامل مقدمه، هدف و ضرورت پژوهش، متدولوژی به همراه ابزارهای پژوهش و نهایتاً نتیجه‌گیری‌های کلی پژوهش باشد.

۴. واژگان کلیدی

چند واژه کلیدی که از اهمیت زیادی در مطالعه برخوردارند، در این قسمت ذکر می‌شود. ضمن این که با ذکر واژه‌های کلیدی در سایت‌های علمی می‌توان به دنبال مقاله نیز گشت. به طور معمول تعداد این واژه‌ها حدود ۵-۷ کلمه در نظر گرفته می‌شود.

۵. مقدمه

مقدمه یک مقاله پژوهشی ضمن بیان مسئله و تشریح موضوع به آن مسئله پاسخ می‌دهد که ارزش مطالعه حاضر برای انجام آن چه بوده است. در حقیقت با مطالعه مقدمه یک مقاله پژوهشی، خواننده با مسئله تحقیق آشنا شده و ضرورت انجام پژوهش را درک میکند. متن مقدمه باید روان باشد و حتی الامکان به صورت خلاصه و حداکثر در ۲ صفحه تایپ شود. مقدمه مقاله معمولاً شامل ۶ پاراگراف است:

پاراگراف ۱- مقدمه مختصر راجع به موضوع مقاله و ارائه تعاریف مورد نیاز مخاطبین. بهتر است تعاریف از کتاب‌های معتبر ارائه شوند.

پاراگراف ۲- بیان ضرورت پژوهش و هدف از انجام پژوهش.

پاراگراف ۳- پیشینه پژوهش مربوط به موضوع اصلی مقاله، ابزارهای مورد استفاده در حوزه پژوهش و پژوهش‌های مشابه.

پاراگراف ۴- جمع‌بندی پیشینه پژوهش و دسته‌بندی پژوهش‌های مشابه. نکته مهم اینکه این قسمت را باید نویسنده با قلم خود و با الهام از مطالعات صورت گرفته بنویسد.

پاراگراف ۵- ارائه پژوهش. در این قسمت، نوآوری پژوهش خود به همراه مراحل انجام پژوهش و ابزارهای مورد استفاده در هر مرحله را بیان کنید.

پاراگراف ۶- معرفی قسمت‌های آتی مقاله.

در صورتی که در پاراگراف‌های ۲ و ۳ مقدمه از سایر پژوهش‌ها استفاده گرفتید، حتماً با انجام تغییرات در ساختار جملات، ویرایش و ارجاع مقاله مورد استفاده حقوق نشر را رعایت کنید. همچنین تا حد امکان از قرار دادن شکل، جدول و فرمول در مقدمه اجتناب کنید.

می‌توان ادبیات و پیشینه پژوهش ابزارهای اصلی مورد استفاده در مقاله را از مقدمه جدا کنید و در قسمت‌های بعدی ارائه کنید.

۶. مبانی نظری تحقیق

ادبیات تحقیق یا مبانی نظری، به تشریح مفاهیم، تعاریف و تاریخچه موضوع تحقیق می‌پردازد. نویسنده مقاله باید بر ادبیات تحقیق مسلط بوده و مبانی نظری موضوع تحقیق خود را به طور مختصر ولی کاربردی بیان نماید. مبانی نظری تحقیق باید با استناد و ارجاع علمی آورده شود. یک مقاله خوب باید بخش مبانی نظری قابل قبولی داشته باشد. در نگارش مبانی نظری بایستی به نکات زیر توجه کرد:

- طرح سابقه بر اساس یک نظم زمانی، دیدگاهی، مکتب فکری یا هر طبقه‌بندی دیگر
- طرح ارتباط ادبیات مورد بررسی با موضوع تحقیق
- بیان نقاط قوت، ضعف و محدودیت‌های ادبیات موضوع
- صرف نظر از طرح مطالب شخصی و تعصب آمیز
- طرح یافته‌های موافق و مخالف در ادبیات
- ارائه روند و سیر تحقیق و طرح جهت‌گیری آن

- نقد و بررسی تئوری های طرح شده
- مشخص کردن محدوده زمانی مورد بررسی
- برقراری ارتباط بین ادبیات موضوع با موضوع مورد تحقیق.

۷. روش تحقیق

در این قسمت از مقاله چگونگی و روش انجام پژوهش توضیح داده می‌شود. همچنین نمونه‌های مورد بررسی، چگونگی نمونه‌گیری، جامعه هدف، مراحل اجرایی پژوهش و نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها ذکر می‌شود. در این قسمت در مورد تغییر بیشتر بحث شده و روش اندازه‌گیری و میزان دقت و چگونگی کنترل آنها بیان می‌شود.

۸. یافته‌های تحقیق

در این قسمت نتایج بدست آمده از پژوهش ذکر می‌شود. نتایجی کلیدی مطالعه باید با کلمات روان و دقیق و بدون بزرگ‌نمایی ذکر شود. از روشهای مختلفی برای ارائه نتایج استفاده می‌شود. استفاده از اعداد، جداول و نمودارها کمک ارزنده‌ای به ارائه مطلب بطور ساده‌تر می‌نماید اما لازم است داده‌های جداول و نمودارها به طور کامل تشریح شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. در مواردی که از روش‌ها و آزمون‌های آماری برای بررسی نتایج و تحلیل داده‌ها استفاده شده باشد، باید نوع آن نیز ذکر شود.

۹. بحث و نتیجه‌گیری

در این قسمت به تفسیر نتایج ارائه شده پرداخته می‌شود. همچنین می‌توان به مقایسه نتایج به دست آمده از مطالعه حاضر با نتایج سایر مطالعه‌ها پرداخت و با توجه به مجموعه شواهد نتیجه‌گیری نمود. در صورت لزوم می‌توان پیشنهادهایی برای انجام مطالعات بهتر و کامل‌تر در آینده ارائه داد. قسمت نتیجه‌گیری مقاله معمولاً شامل ۶ پاراگراف است:

پاراگراف ۱ - مقدمه

مقدمه‌ای پیرامون هدف، ضرورت پژوهش و متدولوژی پژوهش ارائه نمایید.

پاراگراف ۲ - نتیجه‌گیری‌های کلی پژوهش

نتیجه‌گیری‌های کلی که مستخرج از پژوهش شما است، در این قسمت بیان می‌شود. در این قسمت نیاز نیست که از جدول، شکل و یا فرمول استفاده کنید.

پاراگراف ۳ - بیان سهم مدیریتی (Management Contribution)

نتایج قطعی و یا احتمالی پژوهش که می‌تواند به کمک مدیران بیاید را ذکر کنید. ذکر این موارد بسیار مهم می‌باشد و از جمله مهمترین نکاتی می‌باشد که داوران به آن توجه دارند.

پاراگراف ۴ - فواید و مزیت‌های پژوهش

در این قسمت باید به طور واضح و شفاف به مزیت‌ها و ویژگی‌های مثبت پژوهش خود اشاره کنید. این موارد می‌تواند بصورت موردی و با گذاشتن شماره ذکر شود.

پاراگراف ۵- محدودیت‌های پژوهش

در این قسمت محققین باید این قدرت را داشته باشند که از خود انتقاد کنند. مواردی که در پژوهش خود می‌توانسته‌اید به آن‌ها بپردازید و نپرداخته‌اید را ذکر کنید. در واقع، در این قسمت حدود و چهارچوب مقاله خود را مشخص می‌کنید.

پاراگراف ۶- توصیه‌هایی برای پژوهش‌های آتی

پژوهشگران در این قسمت با توجه به محدودیت‌های پژوهش توصیه‌هایی برای نویسندگان بعدی ارائه می‌کنند. این توصیه‌ها باید بصورت شفاف باشد و علت توصیه نیز ذکر شود.

۱۰. فهرست منابع

در پایان لازم است کلیه منابعی که در تحقیق مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به شیوه‌ای مطلوب ذکر شوند. شیوه نگارش منابع در نشریات مختلف متفاوت است و بهتر است از راهنمایی این نشریات و شرایط نگارش مقالات کمک گرفته شود.

نمونه‌هایی از رفرنس‌دهی به مقالات مختلف

۱. برای رفرنس‌دهی به مقالات مجلات

Taylor, P. (2009). "The impact of HRD on productivity". *International Journal of Performance Management*. Vol. 15 No.3, pp. 45-58.

۲. برای رفرنس‌دهی به مقالات کنفرانس

Taylor, P. (2007). "The impact of motivation on productivity". *Proceedings of the 10th International Conference on Management*, 23-25 October, Paris, pp. 45-58.

۳. برای رفرنس‌دهی به پایان نامه

Mohammadi, M. (2012). Simulation based optimization and transportation. Masters thesis, Isfahan, Islamic Azad University, Najafabad Branch: Faculty of Industrial Engineering.

۴. برای رفرنس‌دهی به سایت

WTO (2011). Financial crisis. Retrieved from: www.wto.com/skfhks.pdf [accessed on 29/12/2011].

۵. برای رفرنس‌دهی به کتاب‌های ترجمه شده

بوتال، ت. (۱۳۸۴). *راهنمای برتر مدیران کیفیت*. ترجمه آرش شاهین. اصفهان: انتشارات نقش مانا.

۶. برای رفرنس‌دهی به کتاب

Johnson, N. and Park, S. (2010). *An Introduction to Globalization*. 3rd ed., New York, NY: McGraw-Hill, Inc.

۷. برای رفرنس‌دهی به مقالاتی که یک فصل کتاب است

Peters, M. and Douglas, M. (2008). "The advantage of innovation". In Zairi, M. (ed.). *Innovation Management*. 4th ed., London: Blackwell Publishing Ltd., 456-520.

چند نکته اساسی در ارسال مقالات به نشریات علمی

به یاد داشته باشید که قبل از ارسال چکیده مقاله خود به یک مجله، ابتدا فرم نحوه نگارش مقاله را از آن مجله دریافت نموده و چکیده خود را در قالب آن فرم تهیه و تایپ نمایید (به عنوان مثال تعداد کلمات، فونت، تعداد خطوط، فاصله خطوط از کناره‌های صفحه و).

دلایل عدم پذیرش چکیده یک مقاله در نشریات علمی

- ۱) ابهام در موضوع مقاله و وجود تعداد زیاد مقالات مشابه پیشین
- ۲) عدم تبیین زمینه اصلی تحقیق
- ۳) نمونه‌گیری نامناسب
- ۴) عدم رعایت اصول مقاله‌نویسی مورد نظر نشریه
- ۵) عدم ذکر صحیح ارقام آماری
- ۶) فقدان بحث و پرداختن به نتایج
- ۷) چکیده‌های خیلی کوتاه و خیلی زیاد
- ۸) بی‌دقتی در تهیه متن (غلط‌تایپی، اشتباهات متن)
- ۹) عدم ارتباط موضوع مقاله با رویکرد نشریه

موارد ویرایشی

در هنگام نگارش یک مقاله بایستی به نکات نگارشی زیر توجه شود:

- رعایت ملاحظات دستوری در جملات و سعی در نوشتن جملات کوتاه و گویا
- شماره‌گذاری عنوان بخش‌ها و زیربخش‌ها
- شماره‌گذاری روابط و فرمول‌ها
- ارائه شرح مفید و گویا در بالای جداول و پائین شکل‌ها
- شماره‌گذاری جداول و شکل‌ها به طور جداگانه
- ارجاع دهی به هر جدول و یا هر شکل در متن از طریق شماره مربوطه
- رعایت دنداندهی مناسب به منظور تفکیک بهتر و خواناتر نمودن نوشتار
- پرهیز از شکسته شدن کلمات در دو خط متوالی

چندین نکته برای نگارش علمی و جذاب

۱. یک تفکر قدیمی در معماری وجود دارد که می‌گوید شکل اشیا از عملکردشان پیروی میکند. این تفکر در نگارش هم وجود دارد. بسیاری از دانشمندان عقیده دارند هیچ چیزی مهم‌تر از نتایج مقالاتشان نیست.
۲. مورد دیگر استفاده از شیوایی و فن بیان مناسب در حین پیروی از اسلوب مقاله‌نویسی است.
۳. خوانندگان انتظار دارند هر نوع اطلاعات خاص موجود در یک مقاله را در محل مخصوص آن پیدا کنند. در صورتی که جایگاهی‌های زیادی در محل‌های ارایه اطلاعات ایجاد شود، مثلاً برخی نتایج بدون آن که در قسمت یافته‌های مقاله ذکر شده باشند در بحث مورد ارزیابی و تفسیر قرار گیرند، خواننده را سردرگم می‌کنند.
۴. عنوان مهم‌ترین عبارت یک مقاله است. اگر خواننده‌ای اهمیت نوشته‌ای را از عنوان آن برداشت نکند به خواندن آن ادامه نمی‌دهد.
۵. خلاصه مقاله نیز دارای اهمیتی تقریباً مساوی با عنوان است، گاهی تنها بر اساس خلاصه مقاله یک خواننده تصمیم می‌گیرد مقاله را بخواند یا آن را کنار بگذارد. هر قدر هم یک مطلب حاوی اطلاعات قیمتی و مهم باشد، در صورتی که در خلاصه مطرح نشده باشد، خواننده علاقه‌ای به ادامه دادن مطالعه پیدا نمی‌کند.
۶. بین بررسی متون و مقدمه مقاله اختلاف زیادی وجود دارد، مقدمه نباید تا جایی که امکان دارد به مرور متون بپردازد هدف اصلی آن طراحی یک نقشه است که نویسنده ابتدا به طور عام لزوم بررسی موضوع را عنوان می‌کند و سپس با نشان دادن روش‌ها به یک سؤال اصلی که همان هدف مقاله است، می‌رسد. یک تاریخچه کوتاه که اهمیت مطالعه را عنوان می‌کند و اطلاعات قبلی موجود در این زمینه را بیان کرده و نقایص موجود را نمایان می‌سازد، عموماً در مقدمه آورده می‌شود.
۷. قسمت مواد و روش‌ها در مقاله باید به طور تخصصی و با جزئیات کامل مطرح شود. به نحوی که محققان دیگر نیز بتوانند آن را انجام دهند.
۸. نتایج باید با یک نظم و توالی منظم ارایه شوند، بیان نتایج باید از توالی منطقی پیروی کند و نه از ترتیب زمانی. در غیر این صورت درک آن‌ها مانند چیدن قطعات پازل در کنار هم است که می‌تواند بسیار گیج‌کننده باشد. از ارایه نتایج غیر ضروری که تأثیر چندانی در بحث ندارند باید پرهیز شود تا خواننده سردرگم نشود و پیام اصلی نیز کم رنگ‌تر نشود.
۹. در نظر گرفتن دو نکته هنگام مقاله‌نویسی بسیار مهم است: پیام اصلی و خواننده مقاله، چرا که تمام هدف نویسنده متقاعد کردن خواننده به ارزش و اهمیت تحقیق انجام شده است و اگر او به خواننده‌ها بی‌توجهی کند، خواننده‌ها نیز به نوشته‌های او بی‌توجهی می‌کنند.
۱۰. مرتبط بودن مطالب و کامل بودن: تمام موضوعات بایستی مطرح شده باشند و استدلال‌ها و بحث‌های مطرح شده در کلیت متن مرتبط هستند و منطق و پیوستگی بین استدلال‌ها رعایت شده است.
۱۱. منابع و مراجع ادبیات تحقیق بایستی کامل آورده شود.
۱۲. مقاله از یک ساختار شفاف مفهومی برخوردار باشد و از عنوان‌ها و زیرعنوان‌های مناسب، صحیح و مرتبطی به کار برده شده باشد.
۱۳. می‌توان بعد از نتیجه‌گیری به عنوان قدردانی از مؤسسات و یا اشخاصی که در به ثمر رسیدن تحقیق و یا بهتر انجام شدن فعالیت‌های مربوط به مقاله تأثیرگذار بوده‌اند در قالب سپاسگذاری مطالبی را ارائه دهید.

هادی شیرویه زاد

www.shirouyehzad.ir

چک لیست نمره مقالات

۳۰٪ نمره مقاله مربوط به موارد عمومی و ۷۰٪ مربوط به موارد تخصصی است. نمره وزنی در نهایت برای هر مقاله محاسبه و نمره مقاله استخراج می گردد	موارد عمومی					درصد اهمیت	موارد تخصصی			
	بد	متوسط	خوب							
								۴	۱	تحویل بموقع گزارش اول
								۴	۲	تحویل بموقع گزارش دوم
								۴	۳	تحویل بموقع مقاله نهایی
								۷	۴	کامل بودن گزارش اول
								۷	۵	کامل بودن گزارش دوم
					۴	۶	زیبایی و ظاهر مقاله			
۰	۱	۲	۳	۴	۵	درصد اهمیت	موارد تخصصی			
						۴	۷	تازگی مطلب طرح شده		
						۸	۸	تناسب عنوان چکیده و محتوا		
						۱۰	۹	روش علمی تحقیق		
						۱۵	۱۰	صحت داده ها و تناسب روش تجزیه و تحلیل		
						۱۰	۱۱	مستند بودن مطالب و کیفیت منابع		
						۳	۱۲	مناسب بودن حجم مقاله		
						۱۰	۱۳	روانی سبک نگارش ، ساختار و شیوه تنظیم مطالب		
						۱۰	۱۴	تناسب بحث و نتیجه گیری		